

سواره، گېرانه وهیه ک له مودیر نيزم

هادی حبیبي
(بوکان)

(۲ - ۲)

پیدا هه لکوتنی سوهراب به سروشتدا، به روالهت له سروشت په رستی رومان تیزمی نه وروپا وهرگیراوه، بهو جیاوازییه کی که ریشه کی نه و بوچوونه کی سوهراب، بیه مایه کی قوولتری هیه و چه شنیک له عیرفانی روزه لاتیبیه، سوارهش له سروشت خوازیدا، روانگه یه کی وهای هیه و ناشکرایه که که مهندی دووکه لی ماله دهوله مهنده نازاری دهدا، که لک وهرگرتن له وشه کی که مهنده له شیعری شارد، وک وشه کانی دیکه کی وک تیل، تان، رایه ل، که له بچه، داوه ل، که نار... تاد، هه مووی هه به واتای دیل بوون و ژاکاوی و فهوتانه، له واندهش گرنگتر دهستی چیوبن که ده خرینه نیو دهسته کانی شاعیره وه، به لام سواره به زوویی ههستیان پین دهکا که نهوانه دهستی گهرمی ناشنا نین، دهستی چیوی، دهسته واژه یه کی لیکدراوی داهینه رانه یه که فه لسه فه یه کی قوولی نیگزستانسیالیستانه له خویندنه وه کانی شاعیر به دهسته وه دهدا، سواره بهم دهسته واژه یه وه ده یه وی بلتی که مرۆف له شارد، بیچم و قه لافه تیکه دهستگردانه کی هیه و خوی نییه، ههست، عاتیفه، چینایه تی، نهوین و تنانته فه زاش، فه زایه کی چیوی و رواله تین که مرۆف له سه رچاوه کی خوی دوور دهخه نه وه. له تاکامدا نائومیدیبیه که له فه زای شارد، بو

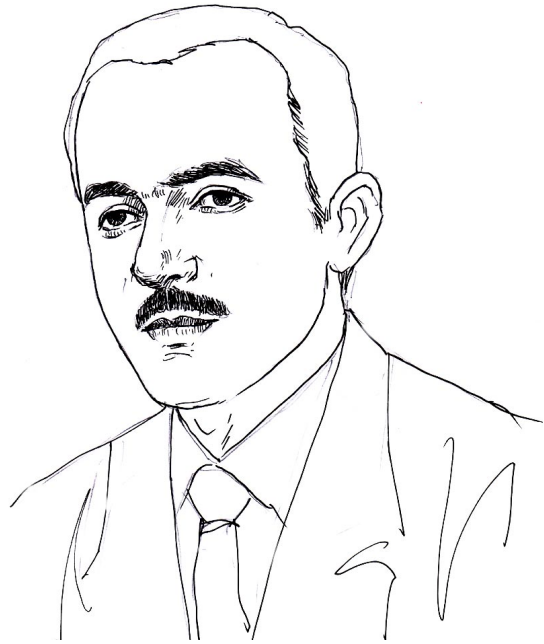
له نیو شاعیرانی هاوچه رخی فارسدا، سوهراب سپیتهری روانگه یه کی نزیک به سواره کی به رانبه به سروشت هیه و به ناشکرا وک سواره، نهویش پاک و راستی له سروشتدا ده دوزیتته وه، سوهراب لومه کی کومه لگای به شهر دهکا که هه موو شتیکی بووته مه به سنگه لی ماددی و مرۆف له کومه لگه دا، دژ به یه کن و له هه مبه ریه کتردا ناپاک و ناراستن، سروشت به بوچوونی سوهراب، جیهانیتکی پاک و رازاوه یه که رقه به رایه تی و به ربه ره کانی تییدا نییه، بو نمونه سه رنج بدهنه نه شیعری سوهراب، له وه سفی سروشتدا:

... من ندیدم دو صنوبر را با هم دشمن

رایگان می بخشد نارون

شاخه ی خود را به کلاغ...

نه شیعره، وینه یه کی خویا له یه کگرتوویی نیوان ره گه زه کانی سروشته که به گشتی نه ره گه زانه، هه موو کات له گه ل یه کتردان و هیچ کات دژ به یه کتر راناوه ستن، روانگه کی سروشت خوازانه کی سوهراب، هیچ جیاوازییه که له نیوان شهو و روزه، مه رگ و ژیان و رووناک و تاریکیدا دانان، تنانته به بروای نهو شاعیره، سیسار که ش وک نه سپ و کوتر، جوان و خوشه ویسته، داریوش ناشووری (نووسه ری فارس) پیی وایه

سواره‌ی ئیلخانزاده

بابه‌تگه‌لی مه‌عنه‌وی و ئه‌خلاق‌ی و مرۆق‌ایه‌تیش، به‌گجار زۆر مه‌ودای گرتووه، ئه‌وه بوو که له ئاکامی ئه‌و بۆچوونه‌دا، ئه‌ده‌بیاتیکی ره‌شبین و هیواپر او، سه‌رانسه‌ری ئه‌وروپا و رۆژاوا و رۆژه‌ه‌لاتی داگرت (۵). فروروغ فه‌روخزاد (ژنه‌ شاعیری فارس) له پشت راست کردنه‌وه‌ی ئه‌م جۆره‌ ئه‌ده‌بیاته‌دا ده‌لی:

پیغمبران، رسالت ویرانی را
 با خود به قرن ما آوردند
 این انفجارهای پیاپی
 و ابرهای مسموم
 ای طنین ایه‌های مقدس هستند؟
 ای دوست، ای برادر، ای همخون
 وقتی به ماه رسیدی
 تاریخ قتل عام گلها را بنویس (۶)

فروروغ له‌م شیعه‌دا پسپۆران و ئه‌ندیشه‌ندان‌ی سه‌رده‌می خۆی به‌گالته‌وه، به‌ پیغه‌مبه‌ر ناو ده‌با که له جیاتی ئه‌وه‌ی په‌یامه‌ینه‌ری ئاشتی و برایی و مرۆق‌ایه‌تی بن و وته‌کانیان، ره‌نگدانه‌وه‌ی ئایه‌ته‌ پیرۆزه‌کان بی، که‌چی به‌ پیچه‌وانه‌وه‌ به‌ده‌ر له‌ چاره‌ره‌شی و نه‌گبه‌تی، خه‌لاتیکی دیکه‌یان بۆ کۆمه‌لگه‌ پێ نه‌بووه، فروروغ زیاتر له‌ هه‌ر شاعیریکی دیکه‌ی ئێرانی، ته‌نانه‌ت رۆژه‌ه‌لاتی، کاربگه‌ری له‌ ئیپۆکالیپسی (۷) (تی. ئیس. ئیلیه‌ت) وه‌رگرتووه و له‌ جیهان‌بینی خۆیدا، تاکتیکی هیواپر اووه‌ که‌ هه‌رجار زیاتر له‌ جاران، به‌ سین‌ی ره‌ش‌بینی زه‌مه‌نی ئیستا و داها‌توودا رۆده‌چی، شیعی‌ری (ئایه‌ته‌ زه‌وینییه‌کان) باشت‌ترین نموونه‌ بۆ ده‌رپ‌ینی ئه‌م بۆچوونه‌یه، به‌ وته‌ی سیرووس شه‌میس (نوسه‌ر و لیکۆله‌ری فارس) په‌کتیک له‌ سه‌رچاوه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی شیعی‌ری فروروغ، نائومیدی و ره‌ش‌بینی به‌ داها‌تووه‌ (۸)، ئه‌م هه‌سته‌ به‌ تاییه‌ت له‌ شیعی‌ری ئایه‌ته‌ زه‌وینییه‌کاندا به‌رچاوه‌. له‌م شیعه‌دا شاعیر له‌ کۆمه‌لگه‌ی خۆیدا، شتگه‌لیک ده‌بینی و به‌ زمانی شیعی‌ر ده‌یانگێرتیته‌وه، سه‌ره‌تا باس له‌ مردنی خۆره‌تاو ده‌کا که‌ به‌و مه‌رگه‌ هه‌رچی پیرۆزی و به‌ره‌که‌ته‌، رووی له‌ زه‌وی وه‌رگێر اووه‌.

هه‌تاو سیمبۆلی هیوا و ئاره‌زووه‌ و شاعیر له‌ هه‌وه‌ل هه‌نگاودا، باس له‌ مردنی ئاوا‌ته‌کانی ده‌کا، به‌ مردنی هه‌تاو، گوڵ و گیا ژاکاون و ماسی له‌ ده‌ریادا مردوون، ته‌نانه‌ت خاک ئیتر مرۆف ناگرتیته‌ خۆی و شه‌و به‌سه‌ر

شاعیر ده‌مینیته‌وه و سواره‌ هیوا‌ی نبیه‌ که‌ ئه‌م "هه‌ریمی زۆنگ و زه‌له، بیته‌ جاره‌گوڵ"، بۆیه‌ کووچه‌ ته‌نگه‌کانی شار که‌ به‌ هه‌ست‌یکی دا‌هینه‌رانه‌وه‌ به‌ دا‌ره‌ته‌رم شوبه‌یتراون، له‌ لایه‌ن شاعیره‌وه‌ به‌جێ ده‌مین و "بناری پر به‌هاری دی" به‌ ره‌نگی سوور و شینییه‌وه، شیعی‌ر و عاتیفه‌ی شاعیر دا‌ده‌گرن، خالی شیای سهرنج له‌و به‌شه‌دا ئه‌وه‌یه‌ که‌ پارێز کردنی شاعیر له‌ شار، به‌ هیچ کلۆجێ به‌ مانای گرنگی نه‌دان به‌ باب‌ه‌تگه‌لی پیشکه‌وتن و ژیار و شارستانییه‌ت نبیه‌، به‌ لکو راستییه‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌ که‌ به‌ هۆی ئه‌و هه‌موو که‌شف و بزوتنه‌وه‌ پیشه‌سازییه‌ی که‌ له‌ ئه‌وروپای چهند سه‌ده‌ی رابوردوودا ها‌تنه‌ ئاراه، ئه‌م بیره‌ له‌ میتشکی جه‌ماوه‌ری جیهانیدا زāl بوو که‌ مرۆف به‌ ئه‌وپه‌ری به‌خته‌وه‌ری گه‌یشته‌وه‌ و چاخ‌ی ئیستا، باشت‌ترین چاخ‌ی جیهانه‌ و مرۆقی ئیستاش خاوه‌نی خه‌لاتی ژیار و پیشکه‌وتنه‌، به‌لام شه‌ر و ئازاوه‌ی سه‌ده‌ی بیستم که‌ گه‌لیک ئینسانی له‌ ولاتانی پیشکه‌وتووی وه‌ک فره‌نسا و ئینگلیز و ئه‌لمانییا و... تاد، خسته‌ گیانی یه‌ک و به‌ هۆی دروستبوونی شه‌ری یه‌که‌م و دووه‌می جیهانییه‌وه، ته‌نانه‌ت بوونی گۆی زه‌وی که‌وته‌ مه‌ترسییه‌وه، ئیتر مرۆف وه‌خۆ ها‌ته‌وه‌ و زانی که‌ نه‌ک هه‌ر وه‌پیش نه‌که‌وتووه؛ به‌ لکو له

همموو بوونه وهر پیکدا زالّه. "شهو" یش سیمبۆلی تاریکی و ناومیتدی و رهشبینی به داهاتووه، که له م دۆخه دا هیچ کهس بیر له هیچ ناکاته وه، له م به شه دا (فرووغ) یش وهک سوهراب، نارّه زایه تی خۆی به رانه بر به مه به ستگه لی ماددی دهرده بری، په یامه هینه رانی سه رده می فرووغ، برسین و له بریاره کانی خۆیان له گه ل میتافیزیکدا ده ست ده کیتشه وه، شاعیر ته نانه ت پروا به نواندنی ئاوینه ش ناکا، هه تاو، زهوی، سه وزه، ماسی، خاک و... تاد، هه موی هه ر دیارده گه لی سروشتن که یه که به یه که له به ر چاوی شاعیردا ده فه وتین، دیاره شیعی (ئایه ته زه وینیه کان) شیعیکی سه رانه ر نارّه زایه تییه که له قوئاغیکی میژوویدا، باس له خه سارناسی کۆمه لگه ده کا، له م کاته دایه که خه لکی شار، وهک کۆمه لگه که یان تاریک و سه رلیشیواو و دلمردوون و ته نیا هه ستیکی که له ده روونیا ندایه، خراپی و تۆله ئه ستانده، ئه وه ش به شیک له شیعی (دریافت)، له کۆمه له شیعی (له دایک بوونیکی تر) ی فرووغ:

... شب

گوش دادم در خیابان وحشت زدهی تاریک

یک نفر گویی قلبش را

مثل حجمی فاسد

زیر پا له کرد

در خیابان وحشت زدهی تاریک

یک ستاره ترکید

گوش دادم...

سواره له شیعی (کچی به یان) دا، له پله یه ک خوارتردا و به پیچه وانه ی فرووغ له شیعی (ئایه ته زه وینیه کان) دا، هه تاو ناکوژیت و ته نیا ئاگر و گری لئ ده گری ت و که سیره ی دیلتیه وه، ئه وه ش له و راستیه وه سه رچاوه ده گری ت که سواره له خۆیدا شاعیریکی وه ها ره شبین و هیوا بر او نه بووه که بر او ی به مرۆف نه میتنی، به لکو به چاویتی جوانی بین و گه شبینه وه، ته وه ریتی به مرۆف و به جوانیه کانی سروشت داوه. له خۆرا نییه له قوئاغیکی له هه ر باریکه وه ئه سته مدا، ناوی "دهوری جوانی" له سه رده می خۆی ده نی:

من ئەلێم:

په پوله یه ک فری به بالی سه وز و سووره وه

من ئەلێم:

گولتی به دهم شهنی شه ماله وه، به ی بزوت

تۆ ئەلێی:

چ بوو په پوله یه ک فری

یا نه سووره گول، زه رده که وته لئوی ناسکی

من ئەلێم:

هه تا هه تایه دهوری جوانیه

ئه مرۆ گه ر هه تاو که سیره یه و نه ماوه ئاگر و گری

میترگی ئاسمان به سووقمانی هه وری لۆکه یی نه زۆک

پر له خال و قۆیه نه

جهنگه لئ که جیژوانی پۆله پۆری بارییه

جیگه مۆلی که متیار و گورگ و پتویه...

شیعی (کچی به یان) پراو پری دیارده گه لی سروشته و سواره به که لک وه رگرتنیکی سیمبۆلیکانه له وشه گه لی سروشتی، به به رده نگ ده سه میتنی شاعیریکه که هیوا و ئاواتی خۆی له نیو سروشتدا دۆزبوه ته وه، ده ور، ده وری جوانیه، با ئه مرۆش هه تاو که سیره که وتبیت و هه وری بئ باران و نه زۆک، میترگی ئاسمانی داگرتی، جهنگه ل له روانگی شاعیردا، جیژوانی پۆله بالنده یه، با ئه مرۆش جئ مۆلگه ی بوونه وه ری دپنده بی، شاعیر هیواداره که رۆژیتک سه رجه می ئه م دیارده سروشتیانه، بۆ سه رچاوه ی سه ره کی خۆیان بگه پینه وه و له ده ست ئه م دژوازییه رزگاریان بئ، ئه م شیعه رش وهک ئایه ته زه وینیه کان-ی فرووغ، ناسنامه ی قوئاغیکی رامیاری-میژووویه که شاعیر کۆمه لگه ی کورده واری سه رده می خۆی، خه سارناسی ده کات و به پیچه وانه ی ئاکامی شیعه ره که ی فرووغ، (کچی به یان) به هیوا یه کی پرشنگداره وه کۆتایی پیدی که پیشتر نامارژم پی کردوه، دیسان سه رنج بده نه به شیک دیکه له شیعی (دیدار له شه ودا):

... من فیکر می کنم که تمام ستاره ها

به آسمان گمشده ای، کوچ کرده اند

و شهر، شهر چه ساکت بود

من در سراسر طول مسیر خود

جز با گروهی از مجسمه های پریده رنگ

و چند رفتگر

که بوی خاکروبه و توتون می دادند

و گشتیان خسته ی خواب الود

به هیچ چیز روبرو نشدم (۹)

شیاوی سهرنجه سهرتا ئاماژه بهو خاله گرنکه بکهه که فروغ ژنیکی به تهواوی شارستانییه و شاعیریکه که له شیعهکانیدا، ئهه ژیار و شارستانییه تهی بهر له هه موو شتییک، وه بهر چاودی، بهو پییه به تهرزتیکی زور گشتیتیر، له گههله فهزای شاردا پرووبه پروو ده بیته وه، به گوتنیکی دیکه فروغ، دژ، یان کونتاکتیکی له بهرانبهر شاردا دانه ناوه که ئه گهر خوی له چنگ فهزای شار رزگار کرد، له ئامیزی ئهه کونتاکته (که له شیعی سواره دا، هه مان- به تایبهت- دیهات و - به گشتی- ئامیزی سروشته) دا به سیته وه، هویه که شی ئه وه یه که فروغ هه رگیز وهک سواره نه یه توانبوه دهروونی خوی له گههله دیارده کانی سروشت تیکههله بکا. بیجگه له وه له بنه رتدا، شاعیریکی هیواپراوه و مرؤف و شار و کومه لگه و زیده کهی، به چاو یک سهیر دهکا، دهن کاتیک لهه به شه دا فروغ باس له کوچی ئه ستیره بو ئاسمانیکی ونبوو دهکا، راستیییه کهی پیمان دهلی که تیم، یان مایه یه کی له سروشتخوازی تیدایه، به لام به دهسته واژهی (اسمان گمشده)، ده رکهی هیواداری له سهر خوی داده خا، ئه ستیره، سیمبۆلی شادییه و ئاسمانی ونبوو، سیمبۆلی مردن و فهوتانه، له ئاوا دۆخیتکا که پرووناکی نه ماوه ته وه، شاعیر درپژه به ریگی ده دا و له شاری کپ و بیده نگدا، توشی چند کۆته لیتیکی پهنگ په ریو دی که سیمبۆلی مرؤفی مردوون و ته نیا روخسار و رواله تی مرؤفیان هه یه، سواره- ش به رستهی (ئه وهی که په یکه ره، میسالی داوه له)، هاوواتا له گههله ئه وه به شه له شیعی فروغ، خالیکی هونه ریترمان بو به یان دهکا، ئه ویش ئه وه یه که په یکه ره کانی نیو شار، به داوه له ده شو بهی نی و دیاره داوه له، یان داهۆل، به په یکه ره یه ک له پووش و په لاش ده گوتری که بو ترساندن و راوانانی بالنده له مه زرا، ساز ده کری و به کار ده هیتری، که واپوو په یکه ره کانی نیو شار له روانگه ی سواره دا، سیمبۆلی ترسن که روحی بالنده ئاسای شاعیر راو ده نین، بیجگه له وه، بهو فهزایه ی که فروغ له وه به شه له شیعه که یدا پیکی هیناوه، به رده نگ هه مدیسان وه بییر رستهی (له شاره کهت دهستی گهرمی ئاشنا نییه که ئه یگوشم، دهستی چیتویه) ده که ویتته وه.

وهک له پیشتردا ئاماژه ی پی کرا، سواره لی ره دا دهستی مرؤفه کان، به دهستیکی چیتوی و بی گیان ده بی نی و به

هینانه وهی دهست- که به شتییک له ئه ندای نیسانه - راستیییه که ی مه بهستی خوی له گشتیییه تی مرؤف پیشان ده دا، شه میسا له لیکدانه وهی دهسته واژهی (چند رفتگر که بوی خاکروبه و توتون می دادند) دا، سپوور به سیمبۆلی که سی شاعیر ده زانی، که له ویرانه کانی هزی خویدا، به شوین بی ره وه ری کۆن و بیته وده دا ده گه ری، هه روه ها رستهی (و گشتیان خستهی خواب الود) یش به سیمبۆلی پارێزه رانی ژیان و ژیار پیناسه دهکا که هه وه لی به بوئی خوۆل و خاک و دووه می به ئاوه لئاوی خه والوو بوونه وه، به ره وه مهرگ ده چن و شاعیر له ئاکامی ئه وه به شه دا له گههله شتیکی وا که بوونیکی گرنگی هه بی، پرووبه پروو نه بووه ته وه، له رستهی (کی له شاری تو، له شاری قاتلی هه ژار) یشدا، هه ژار هه مان که سی شاعیره و (ئایه تی په راوی دل)، هه مان داهینانه که له شاردا بی بایه خ و بی به رده نگه، سواره ش وهک فروغ شتیکی ئه وتوی له شاردا نه دۆزیوه ته وه که سهرنجی رابکیشی و دلی پی خۆش بی، له یه ک رسته دا ده توانم بلیم جیاوازی فروغ له گههله سواره دا، له جیاوازی روانگه ی هیوادارانیه ی سواره له به رانبهر هیواپراوی و ره شبینی فرووغدا خویا ده بی، من پیم وایه ره شبینی فرووغ لهه راستیییه وه سهرچاوه ده گری که به تهواوی وهک دهنگیکی ژنانه، شیعی گوتوه و ههستی به بازار و ژانی ژن له کومه لگه دا کردوه، ئه گهر بو نمونه فروغ به سهرجه می ئه وه هه ستانه ی که خاوه نیان بووه، ته نیا و ته نیا وهک پیاویتک شیعی گوتبا، هه رگیز تا ئه وه راده یه ئاومید و ره شبین نه ده بوو، هه لبهت له بییرمان نه چن که هونه ری داهیتان و هه لکه وته بوونی فروغ، زیاتر له وه دایه که وهک ژنیکی شیعی گوتوه و توانیویه تی دهنگی راسته قینه ی ژنانه ی شیعی فارسی بی، دهنگیکی کهم وینه که بویرانه ها تووه ته گۆرپانی خه باتی ئه ده بییه وه و هیچ کات نه یوبستوه غهیری خوی بی، شار له شیعی ئه حمه د شاملوو (شاعیری نوپخوازی ئیرانی) شدا، خاوه نی پیگه یه کی گرنکه که شیاوی خویندنه وه و لیکۆلینه وه یه.

من پیم وایه له قوئاغی هه وه لدا، به کار هینانی جوانکاری و راقه گه لیکه ئه ده بی و هونه ری له شیعی شاملوودا، وهک زامیتیکی له میژینه وایه که بووه ته ئۆبژه یه کی دهروونی و شاعیر به ده ربینیکی

هیواداران‌ه‌وه، خۆی و به‌رده‌نگی یی زاخاو ده‌دا، ئه‌وه‌ش راستیی‌ه‌که‌ی ده‌گری وه‌ک مانیفیستی هونه‌ری و شیعریی شاملوو سه‌یر و ده‌ستنیشان بگری، شاملوو هه‌موو قوناغه‌کانی شیعریی فارسی- به‌ نه‌ربتی و مۆدی‌رنه‌وه- به‌ سه‌رکه‌وتویی و به‌ نه‌زموونییکی چر و پره‌وه، تیبه‌پران‌دوو و له‌ ئاوینه‌ی شیعریی سپیدا خۆی دیوه‌ته‌وه، له‌ زمان و راویژتیکی به‌هیتز و پشت نه‌ستوو به‌ فۆلکلۆری فارسییه‌وه بگره‌ه‌تا هه‌ستیکی ناسک که‌ گه‌لیک جار له‌ شاعیرانه‌ ده‌رپرینی شیوازی هونه‌ریبانه‌ی خۆیدا سه‌ررپژ ده‌کا، بوونه‌ته‌ رازی سه‌رکه‌وتن و مانه‌وه‌به‌که‌ی درپژخایه‌نی شیعره‌کانی شاملوو له‌ نه‌ده‌بی فارسی و ئی‌رانیدا. شیعریی شاملوو به‌ر له‌ هه‌موو شتیکی، ئه‌و پتانسیه‌له‌ی تیدایه‌ که‌ خویندنه‌وه‌به‌که‌ی فره‌لایه‌نه، به‌ ره‌خنه‌گر و به‌رده‌نگ بیه‌خشی، هۆیه‌که‌شی ئه‌وه‌یه‌ که‌ شاعیر له‌ کاتی داهینان و نه‌فراندنا، بیجگه‌ له‌م پیکهاته‌ نیزامه‌نده‌ عاتیفیه‌ ئی‌رانییه‌ی که‌ له‌ نه‌زموونی ده‌روونی خۆیه‌وه سه‌رچاوه‌ ده‌گری، خاوه‌نی روانینیکی قوولی داهینه‌رانه‌ به‌رانه‌ به‌ جوړه‌کانی ئاشنایی سربینه‌وه- شه‌ که‌ له‌ خۆیدا، واتا و مه‌به‌ستی شیعریی ئه‌و شاعیره‌ی به‌ تایبه‌ت له‌ باری جوانیناسیدا، هه‌تا ئاستییکی به‌رچاوه‌ هه‌لکشاندوو، ره‌گه‌زگه‌لی وه‌ک خه‌یاڵ، مۆسیقای که‌لام، نه‌زموونی ده‌روونی شاعیر و هه‌روه‌ها ئه‌و زمانه‌ تایبه‌ته‌ که‌ جوړی ده‌رپرینی شاعیری له‌ سه‌ر ساغ بووه‌ته‌وه؛ هه‌مووی هه‌ر شیعریی شاملووی له‌ شیعریی فارسی ئه‌و چاخه، جیا کردووته‌وه، چاوپۆشی لی‌ ناکری که‌ شاملوو شاعیریکی تا سه‌ر ئی‌سقان کۆمه‌لایه‌تییه‌ و ته‌وه‌ری زۆریه‌ی شیعره‌کانی، هه‌ر هه‌مان بابه‌تگه‌لی پێوه‌ندیدار به‌ خه‌لک و کۆمه‌لگه‌وه‌یه، له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی خۆی شاعیر، به‌رده‌وام له‌ جه‌رگه‌ی کۆمه‌لدا ژیاوه و گه‌لیک جار شیعره‌کانی، زایه‌له‌ی ده‌ردی کۆمه‌لایه‌تی خه‌لکی ئی‌ران، هه‌روه‌ها به‌ریه‌رچدانه‌وه‌ی رووداوگه‌لی تال و نه‌پراوه‌ی کۆمه‌لگه‌ی فارسین، ئه‌وه‌ش هه‌مووی هه‌ر به‌هره و ده‌سکه‌وتی هزر و زاتی ناخودئاگای شاعیره، که‌ لی‌پاوپلیه‌ له‌ نه‌زموونی ژبانی گروویی و کۆمه‌لایه‌تی و سروشتیه‌ هه‌ر داهینانیکی شیعریش له‌ دۆختیکی وه‌ها‌دا، راسته‌وخۆ، یان ناراسته‌وخۆ به‌ ژبانی خه‌لک و کۆمه‌لگه‌وه‌ گری ده‌درینه‌وه، شاملوو-ش له‌ سه‌رجه‌می شیعره‌کانیدا، بوونی سروشتی به‌ شیوازیکی

هونه‌ریانه‌ زه‌ق کردووته‌وه و زۆر جار دانوستانیکی رۆمانتیکانه‌ی له‌گه‌ل سروشتدا ساز کردوو، وشه‌ی وه‌ک خۆدی سروشت، به‌فر، باران، نه‌ستییه، جه‌نگه‌ل، دار، کازیوه، شه‌و، مانگ، کیتو، ئاسمان، چوار وهرزی سال و... تاد، له‌و وشانه‌ن که‌ فه‌زای شیعریی شاملوویان به‌ سروشت رازاندووته‌وه، راستیی‌ه‌که‌ی ئه‌وه‌یه شاملووش وه‌ک سواره له‌ ره‌هه‌ندی سروشته‌وه، په‌ی به‌ حه‌قیقه‌تی بوونی خۆی ده‌بات و له‌م رپگه‌یه‌وه، بایه‌خه‌ ئینسانیه‌کان وه‌بیر مرۆف دینیتیه‌وه، گرنگ ئه‌وه‌یه شاملوو ته‌نانه‌ت ره‌گه‌زگه‌لی سروشت، تیکه‌ل ده‌کاته بابه‌تگه‌لی ده‌روونی خۆی و به‌ شیوازی نه‌ده‌بیکی پر له‌ جوانکارییه‌وه، به‌رده‌وام جه‌خت له‌ سه‌ر بوونی نه‌کتیقی سروشت و تیکه‌لی له‌گه‌ل ژبانی مرۆف ده‌کاته‌وه:

رود

قصیده‌ی بامدادی را

در دلتای شب

مکرر می‌کند

و روز

از آخرین نفس شب پر انتظار

آغاز می‌شود (۱۰)...

له‌م به‌شه ئاماره‌پیکراوه له‌ کۆمه‌له‌ شیعریی (ایدا، درخت و خنج‌ر و خاطره‌)دا، یه‌ک‌گرتویی و هاوده‌نگییه‌ک له‌ نیوان ره‌گه‌زه‌کانی- به‌ رواله‌ت دژ به‌ یه‌کی- سروشتدا هاتووته‌ ئاراوه و شاعیر له‌ بۆچوونییکی نه‌یتی و شاراوه له‌ زمانی شیعره‌که‌یدا، روانینیکی فه‌لسه‌فی له‌ دیارده‌کانی ژبان خستووته‌ پروو، رووبار له‌ هه‌ریمی دوورگه‌ ئاسای شه‌ودا، به‌رده‌وام ستران و سروودی کازیوه دوویات ده‌کاته‌وه و رۆژیش، له‌ دواپین پشویی شه‌ویکی پر له‌ چاوه‌رانییه‌وه ده‌ست پی ده‌کا، هه‌روه‌ها له‌ به‌شیتی دیکه‌ له‌ شیعریی (ققنوس در باران)دا شاعیر، پاکیی خه‌لوه‌ت و بیده‌نگی خۆی به‌ بیه‌یه‌ک ده‌شوه‌یتنی که‌ باران شووشتییه‌وه:

در پاکی خلوت خویش نظر کردم

که‌ بیشه‌یی باران شسته‌ را می‌مانست

در نشاط دور ماندگی از شارستان نیازهای فرومایه‌ی تن

نظر کردم

و

در شادیی جان رها شده...

نهوه نهو حه قیقته تهمان پئ دهسه لمیئتی که شاملوو دیارده گه لی سروشتی وهک خاوتنترین دیارده کانی ژبان و جیهان سه لماندوو، هه بویه ش خه لوهت (مشبهه) ی خوی له پاک بوون (وجه شبهه) دا، به بیشه یه کی باران شوشتوو (مشبهه به) ده شو بهیئتی و شانازی به وه دهکا که ره گه زی ههست و هزری مرؤفانه ی نهو، وهک ره گه زی ههرمانی سروشت بچن، له درپژه ی شیعره که دا، شاعیر باس له خولیا و خه نی بوونی دوور که وتنه وه له شارستان دهکات و دانی پئیدا دینتی که به لای نهوه وه دوور که وتنه وه له شارستان، به مانای رزگار بوون و نازاد بوونی گیان و به تاییهت روحه، شارستان لیره دا هه م به واتای خودی شار و هه م به واتای هه موو نهو شتانه یه که له چوارچیویه کی حه پس کراودا، ته نیا نیازگه لیکتی سووک و بی بایه خیان لی ده وه شیتته وه، پئی تی ده چی له مانایه کی مه جازیدا مه به ست ناکاری خه لکی شار بی که روحیان به ده ست بابه تگه لی تاییهت به له شیانه وه نه سیره، له فه زایه کی وه هادا شاعیر که توانیویه تی له شارستان دوور بکه ویتته وه؛ له مانایه کی پیچه وانه و له حه قیقته تدا توانیویه تی له نازاد بوونی روح و گیانی نزدیک بیتته وه، شاملوو له شیعری (شبانه) دا، به شیوازیکی خویاتر له بارو دؤخی خه لکی شار ده دوی و نهو جار نهک دوور که وتنه وه، به لکو هوی مه رگی خوی به م جوړه بؤ به رده نگ روون دهکاته وه:

**مرگ من سفری نیست
هجرتی است از سرزمینی
که دوست نمی داشتم
به خاطر نامردمانش
خود ایا از چه هنگام این چنین
اتین مردمی
از دست
بنهاده اید؟ (۱۱)**

شاملوو گیروده به نه شقی خه لک و کومه لگه، زوو به زوو چیرۆکی نه شق به یه کسانی و به رابه ری و مرؤفایه تی بؤ خه لکه که ی ده گپرتته وه و چاوه پروانی راسانیکتی هه مه لایه نه ی ئینسانییه، به لام به وته ی سواره، مه لی نهوین غه وارده یه و شاعیر که سیک نادوژیتته وه که وه لامی نهو هه موو ویست و داخواریانه ی خوی لی وه رگریته وه، هه بویه خوشه ویستی شاملوو

به رانه ر به شار و کومه لگه که ی له هه ندیک له شیعره کانیدا، جیتی خوی له گه ل رق و بیزاریدا ده گوریتته وه و هیوا برای، سه رانه سری دهروونی داده گری، ته قی پوورنامداریان له کتیبی (سفر در مه) دا ده لی که تاریکی له شاری شاملوودا، کات به کات له زیادبووندا به و به وته ی خودی شاملوو، سپیده وهک نه سپیکتی سه رکه ش، شاری نهو حه شیمه ته ی که ته نانهت قسه یه کیان بؤ گوتن پئ نه ماوه، به جنیو و نه فره ته وه به جی دلیتی (۱۲):

**... و انگاه سپیده دمان را دیدم که نالان و نفس گرفته، از مردمی
که دیگر هوای سخن گفتن به سر نداشتند
دیاری نا آشنا را راه می پرسید
و در آن هنگام، با خشمی پر خروش به جانب شهر
آشنا نگرست
و سرزمین آنان را، به پستی و تاریکی جاودانه دشنام
گفت (۱۳) ...**

شاملوو له شیعری (از شهر سرد) دا، داهاتووی زیده که ی نالوژتر و چه واشه تر پیتشان ده دا، له شیعری شاملوودا شار و کووچه کانی، هه مووی هه مه کوی خرابی و ناله بارین، شه قامه کانیشی خوتیناوبین و وینه ی سه ر شه قام، خوتینی رژاوی به یانیه که دلی خوره تاو له دلۆپ دلۆپی نه م خوتینه دا، ره نگدانه وه ی هه یه:

**اهای!
از پشت شیشه ها به خیابان نظر کنید!
خون را به سنگفرش ببینید! ...
این خون صبحگاه است، گوئی به سنگفرش
کاینگونه می تپد دل خورشید
در قطره های آن (۱۴) ...**

فهزا له م شیعره ی شاملوودا به ئاشکرا فه زایه کی شارییه که خوتینی به یانی تیدا ده رژی و نه م شیوازه ده رپینه به واتای فهوتانی رووناکیه، هه لبهت شاعیر به رسته ی (کاینگونه می تپد دل خورشید، در قطره های آن) پیمان ده لی که هه نوکه ش دلی خوره تاو له کوتاندایه و نهو هه فلسه فه یه کی هیوادارانه ی له خویدا شاردووه ته وه، فهزای شار هه ندیک جاریش پشوو لهو شاعیره هیواداره ده بری و شاملوو ته نانهت دلی خویشی له جه ماره که ی ده شاریتته وه:

... قلبم را در مجری کهنه‌ای

پنهان می‌کنم

در اتاقی که در چیه‌نیش نیست (۱۵)

هیوایپراوی له شار و خه‌لکه‌کهای، به ناشکرا به
وینه‌کانی ئەم شیعره‌وه دیاره و شاعیری بهندی له
ژووریتیکی بی ده‌لاقه‌دا، له کووچه و کۆلانه‌ت‌نگ و
تاریکه‌کانی شارد، له جیاتی هموو هیوایپراوه‌کان
ده‌گری:

از مهتابی

به کوچی تاریک

خم می‌شوم

و به جای همه‌ی نومیدان

می‌گیرم (۱۶)...

سواره‌ش به رسته‌ی (کن له شاری تو، له شاری قاتلی
هه‌ژار / گووی ئەداته‌تایه‌تی په‌راوی دل؟) به ناشکرا
مه‌به‌ستییکی نزیک به‌مه‌به‌سته‌ی شاملوو ده‌لپینه‌وه، به‌و
جیاوازیبه که شاملوو دلی خزی ده‌شارتیه‌وه، به‌لام سواره
بویرانه‌خۆی به که‌ستیکی هه‌ژار ده‌ناسینه‌ی که له شارد
ده‌کوژژی و هیچ به‌رده‌نگیتیک بو بیستنی تایه‌ته‌کانی
کتییی دلی نادۆزیتیه‌وه، شاملوو له به‌شیتیکی دیکه له
شیعری (سخنی نیست) دا که به‌گشتی له سهر
ته‌وه‌ریکی خوازه (Metaphoric) یی ساغ بووه‌ته‌وه،
هه‌مدیسان به وینه و وشه‌گه‌لی وهک (موش)، (کفن)،
(ظلمت)، (سیانوحه‌ی شومرده‌زن) و... تاد، به‌وپه‌ری
هیوایپراویبه‌وه، شار به هه‌ریمی پر له مهرگ و چۆله‌وانی
پیتاسه ده‌کا:

چه بگویم؟ سخنی نیست

در همه خلوت این شهر، او

جز ز موشی که در اند کفنی،

نیست

وندر این ظلمت جا

جز سیانوحه‌ی شومرده‌زنی

نیست

ور نسیمی جنبد

به رهش

نجوا را

نارونی نیست (۱۷)...

که‌وابوو ئەوه گوشه‌نیگایه‌کی هاوبه‌شه که له نیوان

سواره و فرووغ و شاملوودا به‌رانبه‌ر به‌بابه‌تی شار، دپته
گوژی و ره‌خنه‌ی ناراسته‌کراو له لایه‌ن ئەم شاعیرانه‌وه،
زۆرت‌ر ره‌خنه‌یه‌کی گشتی و کۆمه‌لایه‌تییه، ئەوه‌ش
ده‌سه‌لمینه‌ی که ئەم شاعیرانه زیاتر له هاوچه‌رخ‌ی خۆیان،
له رووداو‌گه‌لی کۆمه‌لایه‌تی و رامباری زیده‌که‌یان
به‌هه‌ریان وه‌رگرتوو، بی‌جگه له‌وه له گوژپانی هونه‌ر و
شیعردا و به شوین راسته‌قینه‌یه‌کی بی ناوونیشاند،
به‌رده‌وام له توپینه‌وه و لیکۆلینه‌وه‌دا بوون، گرنگ
ئوه‌یه له‌و روانگه‌یه‌دا راستی و حه‌قیقه‌ت، شار به جی
ده‌هیلن و ته‌نیا هاوارتیک بو شاعیر ده‌هیلنه‌وه،
هاوارتیک که ئاکامه‌کی گریانه و هه‌ر دلۆپتیکیش له‌و
گریانه، سیمبۆلی وه‌رزه‌ بوون و بی باوه‌ری به‌رانبه‌ر به‌و
شاره‌یه که شاعیر تپیدا ژیاوه و تیشیدا به ناوومیدی و
هاوار گه‌یشتوو.

سه‌رچاوه و په‌راویز:

۵- به‌ره‌م و نووسراوه‌ی رۆشنی‌یرانی وه‌ک کافکا، سارتر،
نیدگار نالان پۆ و... تاد، له‌م چه‌شنه‌ن که ئەده‌بیاتیان به‌ره‌و
ره‌شینی و هیوایپراوی هان دا.

۶- فرخزاد، فروغ، به افتاب سلامی دوباره، منتخب پنج دفتر
شعر اسیر، دیوار، عصیان، تولدی دیگر، ایمان بیاوریم به آغاز
فصل سرد، ۱۳۴۵-۱۳۳۱، تهران، سخن، ۱۳۷۷، ص ۳۹۳.

۷- نیتپۆکالیپسی، روانگه‌یه‌کی هیوایپراوانه‌یه که جار به جار،
ناکام و ده‌ره‌نجامیکی ره‌شتر و تالتر بو جیهان پیتشینی ده‌کا.

۸- شمیس‌سا، سیروس، نگاه‌ی به فروغ فرخزاد، تهران،
انتشارات مروارید، چاپ سوم، ۱۳۷۶، ص ۱۳۵.

۹- فرخزاد، فروغ، به افتاب سلامی دوباره، منتخب پنج دفتر
شعر اسیر، دیوار، عصیان، تولدی دیگر، ایمان بیاوریم به آغاز
فصل سرد، ۱۳۴۵-۱۳۳۱، تهران، سخن، ۱۳۷۷، ص ۳۱۸.

۱۰- حقوقی، محمد، شعر زمان ما (احمد شاملو)، تهران،
انتشارات نگاه، چاپ چهارم، ۱۳۷۶، ص ۱۷۶.

۱۱- هه‌مان سه‌رچاوه، لاپه‌ره‌ی ۱۸۲.

۱۲- پورنامداریان، تقی، سفر در مه (تاملی در شعر احمد
شاملو)، تهران، مؤسسه‌ی انتشارات نگاه، ۱۳۸۱، ص ۱۲۴.

۱۳- حقوقی، محمد، شعر زمان ما (احمد شاملو)، تهران،
انتشارات نگاه، چاپ چهارم، ۱۳۷۶، ص ۱۱۷.

۱۴ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۷- سه‌رچاوه‌ی پیتشوو، لاپه‌ره‌کانی ۸۸ و
۲۱۸ و ۱۴۹.